

NOORD-BRABANDER.

Staat- en Letterkundig Dagblad.

ABONNEMENTS-PRIJS:
Voor de Stad, f12.-
Frazen per post, e 14.-

(Verschijnende driemaal ter week: Dinsdag, Donderdag en Zaterdag)

ADVERTENTIE
10 Cts. de regel,
behalve 35 cent. zegel

DICERE VERUM, QUID VETAT
HORATII.

NEDERLAND.

Bij het ministerie van Financien is, ten behoeve van 's Rijks schatkist, uit 's Gravenhage ontvangen, eene som van vijftien gulden.

's Gravenhage, den 27. September, 1841.

De Minister van Financien:

ROCHUSSEN.

VLISSINGEN den 18. September. Heden hadden wij het genoegen, Zr. Ms. fregat de Rijn, door Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden in persoon gekommandeerd, ter rede dezer stad, ten anker te zien komen: het fregat begroette de Ruyters geboorteplaats met 15 kanonschoten, welk salut van de speel-batterij der mariniers, en ook van de wallen der vesting door de artillerie werd beantwoord. Zagen de vurige wenschen van Vlissingens ingezetenen zich niet verwezenlijkt, om dien bodem, bij de dankbare hulde aan de roemvolle nagedachtenis van den grooten vlootvoogd, op 25. Aug. jl. toegebracht, ter rede te zien, en hare vlaggen door een koningstegel uit het doorluchtige stamluis van Oranje, aan vele vreemde kusten reeds zoo waardiglijk ontplooid, *het eerst*, bij de ontblooing van de Ruyters standbeeld, boven Vlissingens grijze wallen te zien wapperen, *het eerst* uit haar geschut de welkomstgroet aan dit nationaal gedenkstuk van Nederlands zeeroem, te hooren toeknallen; erkentelijk stellen zij dit bewijs van belangstelling, de aankomst van het fregat voor Vlissingen, op hoogen prijs; de welvaart dezer stad, het geluk harer burgers, door zoo vele banden aan den bloei en de uitbreiding van Hollands zee-magt innig verknocht, leggen onzen rechtvaardigen Koning, die niets dan het geluk zijner onderdanen betracht, na aan het hart; ook de aankomst van dien bodem draagt daarvan het kenmerk, en wordt dankbaar gewaardeerd.

— Te 's Gravenhage is, bij gelegenheid van het graven of uitdiepen eener sloot, achter het Willems-hospitaal, in de Hekkelaan, op eenige voeten diepte in den grond, door de arbeiders gevonden, een buitengemeene groote schelp, welke, bij nader onderzoek, bevonden is zwaar te zijn 141 ponden, zijnde 79 duimen lang, 67 duimen breed en 9 duimen dik.

MIDDELBURG, den 24 September. Gisteren overleed alhier, in den ouderdom van 79 jaren, de heer Johan de Kanter, Phil. z., lector matheseos, physices et astronomiae, aan de illustre school te dezer stede, secretaris van het Zeeuwsch Genootschap der wetenschappen, lector bij het Natuurkundig gezelschap alhier, en lid van onderscheiden geleerde genootschappen. Hij was een man van buitengewone en veelzijdige kennis, die zich in ons vaderland door onderscheiden wetenschappelijke geschriften, op eene vereerende wijze, heeft doen kennen en tot in zijnen hoogen ouderdom steeds nuttig werkzaam was. Achtens-

waardig door zijn godsdienstig en zedelijk karakter, zoowel als wegens zijne verlichte denk-wijze, zal zijn verlies in vele opzichten nog lang gevoeld en betreurd worden. Hij overleefde slechts korten tijd zijne echtgenote, met wie hij 52 jaren is gehuwd geweest. (Middelb. Cour.)

— In Engeland heeft men een zuinig en voordelig middel uitgedacht en met goed gevolg in werking gebracht, om de kamerkleeden te vervangen. Men neemt eenvoudig fraai geteekend en gekleurd behangselpapier, plakt dit op de vloer, en legt er eenige lagen gom-elastiek vernis over, waardoor deze nieuwe soort van tapijt, glad en glinsterend als een spiegel, en, wat meer is, voor het water ondringbaar wordt. In plaats van gedrukt, kan men gebruieneerd goud papier bezigen, waardoor de oppervlakte eenen metallijken weerschijn verkrijgt, die eene fraaije uitwerking doet. Dit tapijt kan men, even als een marmere tafel, met water schoonmaken, zonder de minste voorzorg te gebruiken. Van gekleurd papier komt de vierkante el op 18½ cent, en van zilver of goud papier, op f 2,50 à f 3,75.

— Gisteren (25) ten half elf ure is de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal geopend.

Is ingekomen eene missive van Zijne Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, waarbij aan de Kamer een nieuw ontwerp van wet, betrekkelijk de Maatschappij van Weldadigheid, wordt aangeboden. — Verzending aan de Afdeelingen.

De heer Repelaer brengt, namens de Commissie, welke belast geworden is, om de lijsten van drie Candidaten voor de opengevallen plaatsen in de Algemeene Rekenkamer en in den Hoogen Raad aan den Koning aan te bieden, haar verslag uit, waaruit blijkt, dat de Commissie op de gewone wijze bij den Koning ontvangen en dadelijk bij Hoogstdenzelve toegelaten is, en dat Z. M. aan haar verklaard heeft, zoo spoedig mogelijk de keuzen te zullen bewerkstelligen. — De Commissie wordt, wegens de door haar volbrachte taak, bedankt.

De beraadslagingen worden geopend over het ontwerp van wet, houdende transitoire bepalingen voor het Hertogdom Limburg, in verband met het bepaalde bij art 5 der Grondwet.

Ter stemming overgegaan zijnde, is het ontwerp met 50 stemmen algemeen aangenomen.

Daarna is de openbare vergadering veranderd in eene zitting met gesloten deuren, waarin over het hoofdstuk der staatsbegrooting, nopens het departement van oorlog moet gehandeld zijn, en welke bijeenkomst door Zijne Exc. den Directeur-Generaal van Oorlog, den heer List, is bijgewoond. Deze schijnt vele inlichtingen aan de Kamer te hebben gegeven.

— In de beantwoording der aanmerkingen, gevallen op het ontwerp van wet, houdende het hoofdstuk van het departement van Binnenlandsche Zaken, wordt, onder anderen, gezegd, dat de zucht tot centralisatie reeds in 1840 beperkt was, en dit tegenwoordig nog meer het

geval zal zijn, nu de werkzaamheden weder, door toevoeging van nieuwe vakken van bestuur en administratie, zoo aanmerkelijk vermeerderd zijn, en de Minister er op bedacht is, om verder, zoo mogelijk, gevolg te geven aan het besluit van 1 Maart 1831.

Op de vraag, welke gronden tegen de opheffing van het athenaeum te Franeker pleiten, antwoordt de Minister, dat vele der bedenkingen, die zich opdoen tegen de opheffing van eene der hoogeschoolen, evenzeer van toepassing zijn op het Rijks athenaeum; doch dat voor het behoud dezer laatste inrigting nog in het bijzonder pleit de groote waarde, welke door de Vriezen aan dit overblijfsel van eene vroeger zoo vermaarde hoogeschool wordt gehecht, en die hun reeds meermalen pogingen heeft doen aanwenden om te verkrijgen, dat aan het athenaeum meerdere rechten zouden worden gegeven, teneinde alzoo die inrigting wederom te verheffen. Deze gehechtheid is zoo groot, dat de vernietiging van het athenaeum waarschijnlijk eenen zeer nadeeligen indruk in Vriesland zou maken, waartegen de zeer geringe, daardoor te verkrijgen besparing bezwaarlijk zou kunnen opwegen.

— Heden (27) heeft de Eerste Kamer der Staten-Generaal eene zitting gehouden, welke van elf ure des morgens tot des middags half vier ure geduurd heeft, en waarin aangenomen zijn het ontwerp van wet tot vervroegden overgang van de uitgestelde in werkelijke, rentegevende schuld en dat omtrent de aflossing en intrekking van schuld over 1841. Daarentegen heeft de kamer, met eene meerderheid van 14 tegen 8 stemmen, verworpen het ontwerp houdende instructie voor de Algemeene Rekenkamer, als, volgens hare meening, geen genoegzame waarborgen opleverende, zoodat Z. M. zal worden verzocht, dat ontwerp in nadere overweging te nemen.

— Tot lid van de Algemeene Rekenkamer is, bij besluit van Z. M. van gisteren (28) benoemd de heer Hora Siccama, en tot lid van den Hoogen Raad de heer Verloren; zijnde beide respectievelijk de eerste candidaten op de door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aan den Koning aangeboden lijsten van verkiezing.

— Men verneemt, dat door Z. M. als wettig erkend is eene te Amsterdam opgerigte instelling van weldadigheid, onder den naam van R. C. gesticht van Liefde van St. Bernardus, bestemd ter verzorging en verpleging van oude hulpbehoevende R. C. personen, doch alleen als burgerlijke instelling van weldadigheid.

— Op hun daartoe gedaan verzoek, heeft Z. M. aan onderscheiden inwoners van de gemeenten Ruinerwold en Koekange, Provincie Drenthe, vergund, om eene christelijke afgescheiden gemeente aldaar op te rigten, en om huone godsdienst uit te oefenen in een gebouw, te stichten op een daartoe aangekocht stuk lands te Waerwille, gemeente Ruinerwold.

's GRAVENHAGE, 26 September. 'De geruchten eener aanstaande geheele verandering van het ministerie houden aan. Nog altijd spreekt men van de opreding van een raads-president, en de Minister Falck wordt, als zoodanig, steeds genoemd. Als aanstaand Minister van Justitie wordt de staatsraad Borret bevestigd, hetgeen, naar het schijnt, algemeen geroemd zou worden. Men wil ook, dat de heer van Res voor de eene of andere ministeriele betrekking in aanmerking zou komen.

(Handelsblad.)

ENGELAND.

De *Nationale Courant* van Philadelphia hevat een uittreksel van de *Times* van *St. Thomas*, zijnde een brief, die, zoo men zegt, op 53° 29 breedte en 47° 31 lengte in eene flesch gevonden zou zijn, en die geschreven zou wezen door iemand der ekwipage van het vermiste schip de *President*, hetwelk volgens dien brief in het ijs bekneld zou zitten. Er wordt evenwel sterk aan de echtheid van dien brief getwijfeld, en het gemis van alle handteekening, die het geschrift waarde zou kunnen bijzetten, verdient vooral bijzondere opmerking.

— Uit Syracuse wordt het in brand geraken van een kruidmagazijn gemeld; vijf en twintig kloeke mannen, die toegesnelde waren, om den brand te blusschen, zijn bij het springen van het magazijn omgekomen.

FRANKRIJK.

Het Hof der Pairs, waarvan de leden in grooter getal zijn opgekomen dan veler afwezigheid, om deel aan de werkzaamheden der departementsraden te nemen, had doen vooruitzien, heeft zitting gehouden, en onder anderen eene commissie uit zijn midden benoemd, om rapport wegens den aanslag van den 13 September uit te brengen.

Het aantal der gearresteerden, als vermoedelijke medepligtigen aan dien aanslag beloopt vier en dertig, en dat dergenen, die wegens de volksoploopen in hechtenis genomen zijn, vijfhonderd twee en twintig, terwijl honderd en zestig personen reeds weder op vrije voeten zijn gesteld.

— Blijkens de nadere verklaringen, door Quenisset afgelegd, moet er een komplot van acht gezworenen bestaan hebben, die allen op den 13. September den dood der Koninklijke Familie hadden besloten, Quenisset is de eenige, die woord heeft gehouden, en het verraderlijk schot deed afgaan. Verontwaardigd over de lafheid zijner medestanders, heeft hij zich niet meer aan zijn geheim gebonden gerekend, en zoodoende lekten er dan nu ook belangrijke zaken uit, en hebben er, dien ten gevolge, reeds verscheiden arrestatiën plaats gehad.

— De hoofdstad bleef sedert rustig. Enkele Dagbladen, zoo als nu weer de *National*, zijn gedurig in beslag genomen.

— Den 24. September is Z. Maj. de Koning der Franschen, 's avonds ten 7 ure, van het Palais Saint-Cloud vertrokken, en dienzelfden nacht, ten half 2 ure, te Compiègne aangekomen. Er liepen geruchten van een nieuwen aanslag op 's Konings leven, onder weg naar Compiègne bewerkstelligd; die geruchten zijn door latere berigten volkomen gelogenstraft. Zijne Maj. heeft 's middags ten 4 ure de verschillende militaire en civile autoriteiten der stad ten gehoor toegelaten, alsmede de deputaties der nieuw opgerigte Regementen, die hunne Standaarden uit 's Konings hand komen ontvangen. 's Avonds zijn de Dames ten Hove voorgesteld. Tot den 4. October zal de Koninklijke Familie te Compiègne verblijven, en zich alsdan naar Fontainebleau begeven.

— Sommigen spreken van een plan, om den Hertog van Aumale met de Koningin van Spanje, Isabella II. in het huwelijk te verbieden. Men geloofde echter, dat zoodanig ontwerp weinig bijval onder de Spanjaarden vinden zou, en dat Engeland zich daartegen ernstig zou verzetten.

De TOLK DER VRIJHEID van 3 September geeft het volgende te lezen:

Eene doorgaans wel onderrigte bron meldt ons, dat de volgende veranderingen, opzigts het lager onderwijs zouden zijn gemaakt, waarover wij in een volgend nummer onze aanmerkingen zullen mededeelen:

- 1.) de Wet van 1806 blijft.
- 2.) de weinige veranderingen zullen door een Koninklijk besluit geregeld worden.
- 3.) de schoolboeken komen onder censuur.
- 4.) de vergelijkende examens blijven.
- 5.) de kinderen der R. K. zullen onder het bidden het teeken des Kruizes mogen maken.
- 6.) aan ieder Schoolopziener zal een Geestelijk adjunct toegevoegd worden, als eerepost zonder belooning.

Onder den navolgenden titel vinden wij in den TOLK DER VRIJHEID van 10 September eenige aanmerkingen op het voorgaande zesal punten van wijziging in de zaak van het:

LAGER ONDERWIJS.

Zeer bevreemde het mij, dat, volgens de dagbladen, het lager onderwijs bij een Koninklijk besluit zoude worden geregeld, daar het mij voorkomt, dat het onderwijs volgens de grondwet door de wetgevende magt moest worden ingericht; dan nog meer trof mij het bericht in den *Tolk* van den 3 September ll. dat, volgens dat besluit, de kinderen der R. K. onder het bidden het teeken des Kruizes zullen mogen maken. — Immers hieruit meen ik te moeten opmaken, dat er afgescheiden scholen zullen worden opgericht; of dat op gemengde scholen de kinderen der R. K. het teeken des Kruizes onder het bidden zullen maken. — Wat het eerste betreft, wij vinden, zoo als wij meermalen hebben gezegd, er niets stootends in, 't welk, zoo als anderen vreezen, den bestaande vrede zou kunnen storen; doch, wat het laatste aangaat, hier tegen protesteren wij ten sterkste, en zouden onze kinderen ongaarne zulke scholen laten bezoeken, alwaar dit plaats vond, omdat zulke oorzaak zoude zijn, dat de kinderen reeds in hunne prille jeugd met de godsdienst leerden spotten. Zoodra de kinderen der R. K. onder het gebed het teeken des Kruizes maakten, was de Godgeleerdheid (?) op de scholen ingevoerd, en dus het goede en voortreffelijke van de wet van 1806 de bodem ingeslagen.

Wij willen met den R. K. niet twisten over het al of niet gepaste van het maken van het teeken des Kruizes, wij laten hem hierin volle vrijheid; maar, als Protestant kunnen wij niet dulden, dat onze kinderen deelen in een gebed, waarin, naar onze manier van zien, een teeken wordt gemaakt, 't welk overtollig is, waarin evenwel onze broeders der R. K. zoo veel belang stellen, dat zij het noodig oordeelen, dat zij en hunne kinderen, dit teeken onder het bidden maken. Wat toch zullen de gevolgen zijn? Zullen onze kinderen niet spotten met de kinderen der R. K.? Zullen deze niet op hunne beurt zich, indien zij kunnen, wreken over deze spotternij? Zal hieruit geen oorlog (?) ontstaan, niet alleen tusschen de kinders, maar ook tusschen de ouders, onverdraaglijker, heeter, bitterder dan nog ooit tusschen R. K. en Protestanten is gevoerd? — En welke rol zal hierin de onderwijzer spelen? Spotten met de godsdienst, welke iemand is toegedaan, is ongeoorloofd, beneden het karakter van een welopvoed mensch; maar in zijne godsdienst te deelen, toe te laten, dat onze kinderen bidden met kinderen, die onder hetzelfde het teeken des Kruizes maken, is beneden het karakter eens mans, die wel verdraagzaam is, maar deze verdraag-

zaamheid niet zoo verre drijft, dat dezelve in onverschilligheid ontaardt. Wij hopen evenwel nog, dat de berigtgever in den *Tolk* verkeerd is ingelicht. — Om alle misverstand evenwel voor te komen, zouden wij het bidden op de scholen afschaffen en in plaats van hetzelfde, een lesje voorlezen over Gods grootheid, goedheid, liefde en andere onderwerpen, waarin Jood en Christen, zóowel de Protestant als de R. K., overeenkomen.

De schoolboeken komen, volgens den berigtgever, onder censuur. — Deze zijn volgens art. 24 van het Reglement voor het lagere schoolwezen, een onderwerp, behoorende bij de wet van 1806, steeds onder censuur geweest, doch door eene onbegrijpelijke laauwheid en toegeeflijkheid der Schoolopzieners, is hier de hand niet aan gehouden, en zijn er, zonder toestemming, eene menigte prullen op de scholen ingevoerd, ja 't zijn er zelfs onderwijzers geweest, die op eene groote schaal met het mitgeven van deze prullen speculeerden op de beurs der ouders.

De vergelijkende examens blijven. — Dit spijkt mij, om redene elders wijdloopig uit een gezet. Doch, indien dezelve blijven, dan wensch, hoop, verwacht en vertrouw ik, dat ieder Schoolopziener zijnen plicht zal doen, en zonder aanzien van persoon, zonder te letten op vrouwen en kinderen, naar zijn best geweten handelen, geene lievelingen zal begunstigen, zoodat men vooraf kan weten en wezenlijk weet, wie op deze of gene school zal worden beroepen en aangesteld, en niemand tot een vergelijkend examen zal worden toegelaten, veel min zonder hetzelfde, aan het noofd van eene school worden gesteld, het zij provisioneel, het zij finaal, van wien authentieke acten zijn, dat hij streken heeft begaan, kunstgrepen in het werk gesteld, welke in geen gewoon burger, en veel minder in een onderwijzer zijn te dulden. — Wij hopen, niet in de noodzakelijkheid te zullen geraken, om door echte getuigen en schriftelijke bescheiden, aan den Koning en het publiek, hier weder om te zullen moeten neêrkomen.

» Aan ieder Schoolopziener zal een Geestelijk adjunct toegevoegd worden, als een eerepost » zonder belooning."

Het zal er veel van afhangen, hoe groot de magt van dezen adjunct zal wezen, om te kunnen beslissen, of dit voor- of nadeelig kan zijn. — Wij zouden meer van plaatselijke schoolcommissien houden, waarin kerkelijken van onderscheidene kleur zitting hadden.

In de *Catholieke Nederlandsche Stemmen* van den 25. September lezen wij nopens het voorgaande stuk dit:

» Wij hadden niet gedacht, in een blad, dat zich de *Tolk der Vrijheid* noemt, een zoo echt Protestantsch onverdraagzaam, vrijheidmoordend artikel aan te treffen, 't welk op nieuw een bewijs oplevert van de zonderlinge denkbeelden, welke het Protestantismus van ware vrijheid heeft. Wij mogten dat artikel niet onbeantwoord laten. Daarin wordt het volgende gezegd:

» Zeer bevreemde het mij, dat volgens de Dagbladen, het Lager Onderwijs bij een Koninklijk Besluit zou worden geregeld, daar het mij voorkomt, dat het Onderwijs volgens de Grondwet door de wetgevende magt moest worden ingericht."

De Grondwet spreekt daarvan geen woord, en wij beweren, zoo wij meenen met grond, dat, indien de grondwet zulks gewild had, zij even als in andere uitgedrukte gevallen, zou hebben gezegd: het openbaar onderwijs wordt door eene wet geregeld; maar zij heeft, integendeel, gezegd: *Het openbaar onderwijs is een aanhoudend voorwerp van de zorg der regering.* Dat door die uitdrukking niet de wetgevende magt wordt verstaan, is evident. Ook is het algemeen bekend, dat alle verorde-

dingen, waarover de Catholijken zich sedert lang beklagd hebben, bij Koninklijke besluiten zijn ingevoerd; ja, dat zelfs de wet van 1806 bij Vorstelijk besluit weder ingevoerd is geworden. En uit het slot van art. 226 der oude grondwet volgt blijkbaar, dat de opstellers dier Grondwet geenszins de bedoeling hebben gehad, om het openbaar onderwijs zoodanig te boeijen, als het sedert dien tijd, door eene reeks van Koninklijke en Ministeriële besluiten is gekluisterd geworden: wij zijn dus van meening, dat de zorg, om het Onderwijs door Vrijheid en Concurrentie te doen bloeijen, dit degelijk aan de Regering, dat is aan den Koning en zijnen Raad, en niet aan de wetgevende magt, bij de Grondwet is opgedragen geworden, terwijl alle beperkingen van dat Onderwijs, welke in strijd zijn met de *volkomen Vrijheid van Godsdienstige* begrippen, door de Grondwet aan allen gewaarborgd, als *ongrondwettig* moeten verworpen worden. — De *Tolk der Vrijheid* zegt verder:

„Dan nog meer trof mij het bericht in den *Tolk* van den 3. September II., dat volgens Koninklijk besluit *de kinderen der R. K. onder het bidden het teeken des Kruizes zullen mogen maken*. — Immers hieruit meen ik te moeten opmaken, dat er *afgescheiden* scholen zullen worden opgericht; of dat op *gemengde* scholen de kinderen der R. K. het teeken des Kruizes onder het bidden zullen maken. — Wat het eerste betreft, wij vinden, zoo als wij meermaalen hebben gezegd, er niets stootends, in 't welk, zoo als anderen vreezen, den bestaanden vrede zou kunnen storen; doch, wat het laatste aangaat, hiertegen protesteren wij ten sterkste, en zouden onze kinderen ongaarne zulke scholen laten bezoeken, alwaar dit plaats vond, omdat zulks oorzaak zoude zijn, dat de kinderen reeds in hunne prille jeugd met de Godsdienst leerden spotten. Zoodra de kinderen der R. K. onder het gebed het teeken des Kruizes maakten, was de godgelcerdheid (!!) op de scholen ingevoerd, en dus het goede en voortreffelijke van de wet van 1806 de bodem ingeslagen.”

„Ziedaar weder een staaltje van de vreemsoortige vrijzinnigheid der Protestanten en van hunnen eerbied jegens den Godsdienst! Men protesteert, tegen het maken van het Kruisteeken, door Catholijke kinderen onder het bidden! Maar wij, wij protesteren, in naam van meer dan een millioen Catholijken, tegen het langer voortduren eener zoo flagrante schending der grondwet, als ieder verbod is, dat den Catholijken kinderen belet, om onder het bidden het Kruisteeken te maken, wathen door hunne Kerk uitdrukkelijk voorgeschreven wordt: en welk verbod alzoo lijnregt strijdig is met de artikelen der grondwet, die uitdrukkelijk zeggen: *De volkomen vrijheid van godsdienstige begrippen wordt aan elk gewaarborgd*. — *Aan alle godsdienstige gezindheden, in het koningrijk bestaande, wordt gelijke bescherming verteend*. — *De Koning zorgt, dat geen godsdienst gestoord worde in de vrijheid van uitoefening, die de grondwet waarborgt*. . . . Zoo duidelijk spreken de niet veranderde artikelen onzer grondwet, en eene *driedubbele schending der grondwet* zou nog langer blijven bestaan! Ja, *driedubbele schending*: want het behoort tot de godsdienstige begrippen der Catholijken, dat het Kruisteeken bij het bidden dient gemaakt te worden; — hunne kinderen dit te beletten, is den Catholijken berooven van de bescherming, die de grondwet zoowel aan hen als aan andere gezindheden waarborgt; — het Kruisteeken behoort tot de uitoefening van de godsdienst der nagenoeg halve natie, en de grondwet wij met ronde woorden: dat de Koning zal zorgen, dat niemands Godsdienst in de *vrije uitoefening* zal gestoord worden. — Ongrondwettigen diensvolgens nietig zijn alzo alle verordeningen en schoolwetten, die den Catholijken

kinderen het maken van het kruisteeken onder het bidden verbieden!

„Misselijk klinkt de bewering, dat, in gevalle door Catholijke kinderen, in gemengde Scholen het Kruisteeken werd gemaakt, zulks de *oorzaak* zou zijn, *dat de kinderen reeds in hunne prille jeugd met de Godsdienst leeren spotten*. — Is dan het maken van het Kruisteeken zoo bespottelijk? Of hebben domme ouders, die niet weten, wat het maken van het Kruisteeken beduidt, hun hetzelfde als bespottelijk voorgesteld? — In beide gevallen is het van gewigt, om, zoowel ouders als kinderen, bekend te maken met de verheven beteekenis van het maken des Kruisteekens; waaruit blijken zal, dat ieder verbod daartegen hen tot eene ingewikkelde *geloofsverzeking* dwingt, wat in een land als het onze en onder eene Grondwet als de onze niet langer kan noch mag geduld worden!”

» En nu vraagt de *Tolk*: „wat zullen de gevolgen zijn van dat Kruismaken der Katholijke kinderen? Zullen de kinderen der Protestanten niet spotten met de kinderen der R. K.? Zullen deze niet op hunne beurt zich, indien zij kunnen, wreken over deze spotternij? Zal hier uit geen oorlog ontstaan, niet alleen tusschen de kinders, maar ook tusschen de ouders, onverdraaglijker, heeter, bitterder dan nog ooit tusschen R. K. en Protestanten is gevoerd?”

„Het is inderdaad opmerkelijk en leert den geest der zoogenaamde Hervorming duidelijk kennen, dat alle Organen van het Protestantismus, zoodra als het er op aan komt, om de geringste regten en vrijheden der Catholijken, waarop zij, volgens de Grondwet, aanspraak hebben, te handhaven en te doen eerbiedigen, burger-oorlog, bloedvergieting, heeter strijd dan ooit, tusschen Catholijken en Protestanten, in het verschieft zien. Rekent men dan niet meer op de zoo hooggeroemde Protestantsche verdraagzaamheid, en op het taai, om niet te zeggen laf geduld der Catholijken....? Men is niet bang voor al die gevaren en rampen als een aantal van de hatefulkste geschriften het Catholicismus verguizen en hoonen; als de hervormde Synode er openlijk voor uitkomt, dat de afdeelingen van het Protestantismus, *met vereenigde krachten, eendragtig het hoofd behooren te bieden* aan de Kerk, waartoe meer dan een millioen Nederlanders behooren, en die zij de *Pauselijke Kerk* verkiest te noemen; als de verschijning wordt aangekondigd van een Weekblad, dat bestemd schijnt te wezen, om aan de oproeping der Synode te beantwoorden....! Neen! Dat alles moeten de domme Roomschen, die Heloten, die Paria's, geduldig verdragen! Maar, dat Catholijke kinderen in het bijzijn van Protestanten het heilig, het eerbiedwaardig Kruisteeken maken, dat is te veel! Daar zouden protestantsche kinderen mede spotten....! De Catholijke kinderen zouden zich daarover trachten te wreken, en ziedaar een school-oorlog, die weldra naar buiten uitbersten en algemeen worden zou! Ziedaar hoe de *Tolk der Vrijheid* de godsdienstvrijheid eerbiedigt!

» Het laat zich inderdaad niet begrijpen hoe men zoo iets schrijven kan en durft. Men beschouwt alzo het bidden van protestantsche kinderen, met kinderen die het Kruisteeken maken, als een *deelen* van de eerstgemelde in de godsdienst der andere, en beweert, dat zulks toe te laten *beneden het karakter zou wezen eens mans, die wel verdraagzaam is, maar deze verdraagzaamheid niet zoo verre drijft, dat dezelve in onverschilligheid ontaardt*. — Welnu, waarom wilt gij dan zulks van ons vergen? Meent gij, dat de Catholijken, ten gevalle van het protestantismus zoo *karakterloos* moeten zijn, om toe te laten, dat hunne kinderen *in den godsdienst der Protestanten deelen*, door te bidden met kinderen, die het Kruisteeken niet maken en dus, naar hunne overtuiging, niet Christelijk bidden, niet

alleen, maar zelfs *natalen* zullen, wat hun godsdienst stellig voorschrijft! — Neen! dat kan niet langer gaan. Lang hebben wij reeds de Catholijken gewaarschouwd tegen het zenden hunner kinderen naar gemengde scholen; maar zoo zij het nu nog langer doen, zoo zij nog langer toelaten, dat hunne kinderen in de school bidden, zonder het Kruisteeken te mogen maken, dat zij daardoor deel nemen aan eenen godsdienst die de hunne niet is, wat men openlijk zegt, *beneden het karakter eens mans te wezen die wel verdraagzaam is, maar deze verdraagzaamheid niet zoo verre drijft, dat dezelve in onverschilligheid ontaardt*; zoo zij, zeggen wij, hunne kinderen nog lange naar zulke scholen zenden en toelaten, dat zij zich daar aan stiltzweigende geloofsverzeking, en openlijk deelen in den Protestantschen Godsdienst schuldig maken, dan veroien zij, dat hunne kinderen onverschillig worden, dat zij met de geduchtste aller straffen, met de berooving van het Geloof, gestraft worden! Dan verdienen zij voor zich-zelfen den blaam, dat zij karakterloos genoeg zijn, om hunne verdraagzaamheid zóo ver te drijven, dat zij in onverschilligheid ontaardt! Gij hebt geene keuze meer, Catholijken: *Vrijheid van Onderwijs, of geen Onderwijs voor uwe kinderen!*

Dan de *Tolk der Vrijheid* zegt verder:

» Wij hopen evenwel nog, dat de berichtgever in den *Tolk* verkeerd is ingelicht. — Om alle misverstand evenwel voor te komen, zouden wi het bidden op de scholen afschaffen, en in plaats van hetzelfde een lesje voorlezen over Gods grootheid, goedheid, liefde en andere onderwerpen, waarin Jood, Christen, zoowel de Protestant als de R. K. overeenkomen.”

Dat lesje zou even onchristelijk, even anti-catholijk zijn, als het bidden zonder Kruisteeken. Ja, in de oogen der Catholijken, is, *volgens hunne leer*, het gebed, waarbij het kruisteeken niet gemaakt wordt, een onchristelijk gebed.

Neen! afgescheiden scholen, eigen scholen voor Catholijken, waar zulks mogelijk is! En in *gemengde scholen*, waar deze onvermijdelijk zijn, niets van dat alles, wat van het Schoolonderwijs eene soort van nieuwe-modisch Protestantische Godsdienstoefening maakt. Geen gebed, 't welk voor Catholijken, bij den aanvang van een Onderwijs, dat, (zooals onder anderen door den Eerw. Heer van Vree, in zijne Brieven aan Siegenbeek, zoo voortreffelijk en onwederlegbaar is bewezen*) *onchristelijk* en *anti-catholijk* is, en niet anders, dan als een spotten met God kan worden beschouwd; geene zoogenaamde lesjes, over Gods grootheid, goedheid enz., geene zoogenaamde Bijbelsche geschiedenissen; geen gezang, of protestantsche psalm of gezangwijze; niets van dat alles behoort in gemengde scholen langer te worden geduld! want daardoor zouden Catholijke kinderen deelen in den godsdienst der Protestanten: en dat te gedoogen, zegt de *Tolk der Vrijheid*, *is beneden het karakter eens mans, die wel verdraagzaam is, maar zijne verdraagzaamheid niet zoo verre drijft, dat zij in onverschilligheid ontaardt!*

*) Gall. VI. 14.

Een treffend voorbeeld van rechtschapenheid, een luidsprekend bewijs van eerlijkheid en goede trouw, wordt door alle Belgische Nieuwsbladen, door vele Fransche Journalen, en ook door het *Journal de la Haye* dezer dagen bekend gemaakt.

De Heer A. J. van Santen van de Wiel, fabrikant, te Aalst, provincie Oost-Vlaanderen, zag zich in het jaar 1826, ten gevolge van allerlei wederwaardigheden, genoodzaakt, om met zijne schuldeischers eene overeenkomst te treffen van 60 percent; — allen namen er genoeg mede.

en, naar aanleiding dier minzame schikking, was geheel de schuld des Heeren van Santen verevend, tenminste, zoo dachten zijne schuldeischers; doch zij hadden zich vergist; want zie, vijftien jaren na verloop der gemaakte schikking, riep de eerlijke Fabrikant ze allen wederom op en te zamen, om tegen den 20. September te zijnen kantore te komen ontvangen de 40 percent, welke zij hem in 1826 geschonken hadden, doch die hun eigendom waren, daar hij, met inspanning van alle krachten, zijne zaken geheel hersteld, en zich de mogelijkheid verschaft had, om nu het rolle Kapitaal aan zijne Schuldeischers uit te kunnen betalen. De Circulaire, door den braven man te dien einde afgezonden, trof allen, die hem ontvingen, diep. Niemand bleef achter, en den 20. dezer had de groote vereeniging der belanghebbenden ten kantore van den Heer van Santen van de Wiel, te Aalst, werkelijk plaats, waar allen volledig werden afbetaald, en vervolgens aan tafel genoodigd, die ten 2 ure aanving, en waarbij de voornaamste fabrikanten van Aalst, Brussel en Gent werden opgemerkt. — De edele Gastheer was met zijne echtgenoot en elf kinderen het voorwerp van aller bewondering en toejuiching; zoodat op het nageregt de Heer van den Abeele, van Antwerpen, dan ook, in aller naam, den eersten Feestdrank instelde, die eenen onverdeelde bijval verwierf, en aanleiding gaf, dat vervolgens de Heer Couvreur van Maldeghem (als in 1826 Commissaris in den gefailleerden boedel geweest zijnde) het woord opnam, en, na een beknopt verslag van al het gebeurde, thans de aanwezenden, in gevoelige bewoordingen, opmerkzaam maakte op de grootmoedige en onverpligte handelwijze van den Heer van Santen, waarvoor hij den waardigen man gaarne een Gedachtenisgeschenk door al de belanghebbenden zag toegevoerd. Terstond werd dit voorstel aangenomen, even als een tweede, om, namelijk, door bemiddelende tusschenkomst van den Minister van Binnenlandsche Zaken, den Koning kennis te geven van het lofwaardig en voorbeeldeloos eerlijk gedrag des Heeren van Santen, die vervolgens zijne Jankerkentenis voor de hem in der tijd bewezen welwillendheid aan al de Gasten gerookerd uitdrukte; terwijl daarna de oudste zoon van den achtenswaardigen burger, in naam zijner zusters en broeders, denzelfden dank nogmaals herhaalde, en ten slotte zijne Ouders Gods milde gunsten voor zooveel deugd hartlijk toebad. Eindelijk bragt ook een der Bloedverwanten, namelijk de Heer Dekkers, schoonbroeder van Mevrouw van Santen, uit Nederland (waar zij geboren werd) ter bijwoning van het feest mede ten disch gekomen, in naam van geheel de Familie, lof en dank en hulde toe aan de onbaatzuchtige braafheid van den hoogvereerden man, dien hij Schoonbroeder noemen mogt, en op wien geheel hun Gestacht zich met reden mogt verheffen.

Behalven een schoon Gedachtenisblijk, zullen de gezamenlijke oud-schuldeischers van den Heer van Santen van de Wiel hem ook nog een groot gastmaal aanrigten, waartoe wederom allen moeten zamenkomen, die aan het feest van den 20. September hebben deel genomen.

Is eerlijkheid en goede trouw thans, helaas, zeldzaam geworden, in een tijd, dat eigenbaat en gewinzucht, om 't even door welke middelen, den boventoon in de maatschappij voeren, zoo, voorzeker, is het voor 't gevoel streefend, een voorval als dat van Aalst te mogen leeren kennen; en, zijn de voorbeelden al schaars, wel nu, de hulde der edeldenkenden zij dan ook te hartelijker, en de genoegdoening van den eerlijken man zeiven zal, zoodoende, ook te levendiger zijn.

ADVERTENTIEN.

*** Mijne beminde Echtgenoot **M. C. F. VISSERS**, heviel heden voormiddag vrij voorspoedig van eene **DOCHTER. S. P. BIJVOET.**

Berchem,
27 September 1841.

Men verlangt voor eenen man van 40 jaren in de provincie Noord-Brabant gelegenheid te vinden, om denzelfden tot herstel van zijne gezondheid bij burgerlieden te besteden, en wel voor **KOST, INWONING, BEWASSEN** en **BENAAIJEN**, alsmede **OPPASSING**. Iemand hertoe geneegen zijnde, gelieve zich met opgave van **prijs**, en **plaats franco** te adresseren aan het

HANDEL EN ADRES KANTOOR VAN
A. Goldberg

Beëdigd *Traducteur* bij het Postkantoor te Amsterdam, alwaar men zich belast met het bezorgen van **COMMISSIEN, VERTALINGEN, BUITENLANDSCHE ERFENISSEN** en **ADVERTENTIEN** in **BINNEN- en BUITENLANDSCHE COURANTEN.**

*** **A. J. VANDEN BOSCH**, openbaar Notaris residerende te Udenhout zal ten verzoeken van zijne respectieve principalen op de hiernagelnde dagen, uren en plaatsen eerst provisioneel en daarna definitief of finaal Verkoopen

Een hecht sterk en sedert weinige jaren geheel nieuw uit den grond opgebouwd **HEERENHUIS** bevattende roijale **GANG, KEUKENS**, verscheiden **BENEDEN** en **BOVENKAMERS**, meest alle Behangen, **DIENSTBODENKAMERS**, en **DROOGZOLDERS**, met een daaraan gebouwd klein **HUISJE**, dienende voor Waschhuis en Mangelkamer, **KOETS-HUIS, STALLING** voor Paarden **HOUIZOLDER, SCHUUR**, tot berging van Brandhout en Turf, **POMPEN, REGENBAKKEN** en andere welingerigte Commoditeiten, voorts aangelegene **HOF** en **TUIN**, beplant met vele schoone weldragende **FRUITBOOMEN**, te zamen groot negentien Roeden zestig Ellen, staande en gelegen te **Tilburg** op het aangenaamste dier Stad aan den Grooten Weg van **Breda** op 's **Hertogenbosch**, kadastraal bekend sectie L. No. 236 en 237.

Een voor weinige jaren geheel nieuw gebouwd **HEERENHUIS** bestaande behalve in een schoone **MARMEREN GANG** in vier **BENEDENKAMERS, KELLER** en **OPKAMER** (zoo behangen als onbehangen) **KEUKEN** met **POMP, DIENSTBODENKAMER, DROOGZOLDER, STALLING** met **HOUIZOLDER, SCHUUR** tot berging van brandhout en Turf met aangelegene **TUIN** beplant met schoone weldragende **FRUITBOOMEN** en omgeven met een schoonen Rijken **VISCHVIJVER**, te zamen groot twee en twintig Roeden achttien Ellen staande en gelegen te **Enschot** Gemeente **Berkel Enschoot** en **Heukelom** ter plaatse genaamd **Torenhoeck** bij het Kadaster bekend Sectie A N°. 296 en 297 en

Voorts nog Elf Percelen **BOUWLAND, WEILAND, BOSCHEN** en **MOERAS**. Alle gelegen te **Tilburg**, en **Berkel, Enschoot** en **Heukelom** en breeder bij gedrukte Bijtellen gespecificeerd.

Deze Verkoopning zal plaats hebben te **Enschot** voormeld ten huize en herberge van den Heer **J. VUGS** en wel de provisionele op Dingsdag den 12 October 1841 en de Definitive of Finale Verkoopning veertien dagen daaraan volgende en dus op Dingsdag den 26 October 1841 telkens te beginnen des namiddags ten vier ure.

Nadere onderrigtingen zijn inmiddels te bekomen bij de Heeren **J. VUGS** Burgemeester te **Enschot** voornoemd en **C. J. G. VAN HAL**, Secretaris te **Oisterwijk**, en ten kantore van voornoemden Notaris **A. J. VAN DEN BOSCH** te **Udenhout**.
ZIGT HET VOORT.

Men vraagt zoo spoedig mogelijk eenen secondant van de Roomsche Catholijke Godsdienst, die in staat is de Fransche Taal grondig te Onderwijzen.

Brieven franco onder Letter X. aan den Boekhandelaar **D. A. A. DE ROOY** Drukker en Uitgever dezes.

De Notaris **H. JISKOOT**, residerende te **Veen** Kanton **Heusden**, zal op Donderdag den 30 September 1841 des voormiddags ten 10 ure, ten herberge van de **Weduwe VAN HULTE** te **Elshout**, finaal publiek verkoopen:

Een sinds korte jaren nieuw opgebouwde **STEENEN WINDKORENMOLEN** genaamd **Dolphijn**, met daartoe behoorende **WOONHUIZINGE** en **ERVE** staande en gelegen te **Elshout** in het Kanton **Heusden**, met 11 percelen **BOUW-WEI** en **BOSCHLAND**, gelegen onder **Oudheusden, Elshout** en **Drunen**.

Men vraagt, tot **SECONDANT** in eene Kostschool, iemand van de Katholijke Godsdienst boven de 20 jaren oud, eenigen onderwijzersrang bezittende, en instaat om aan beginnende de Nederduitsche en Fransche Talen te onderwijzen, als ook om doelmatige Schrijflessen te geven. Het is een vereischte, dat hij het Fransch goed spreekt.

Nadere inforpatiën zijn te bekomen in persoon of met gefrankeerde brieven onder Letter G. C. bij den Boekhandelaar **J. W. VAN LEEUWEN** te **Leiden** bij wien nog enige exemplaren voorhanden zijn van Doct. **MACKENZIE**, **GEENE AANBEIJEN MEER!** of men leze en geneze zichzelf te 75 Cents, atom verzonden.

GRANENMARKT.

Te AMSTERDAM, van Maandag 27 September,

In Tarwe veel omgegaan, ter cons. alles wel zoo laag. In entr.: 129 p. Rijn f 325. In cons.: 124 p. o. b. Pool. f 364; 128 p. j. b. Pool. f 360; 128 p. o. Wismar f 345; 128 p. o. Prunsw. f 335; 130 p. Kleefs. f 340; 132 p. Rijn f 338; 121 p. Oost-Vriesche f 280; 128 p. Zeeuwche f 320; 125 d. bunte Poolche f 360; 124 p. wib. Nass. Diets. f 280; 128 p. 129 p. Elsb. f 320; 128; 133 p. o. wib. Poors 400.

Rogge niet goede handel prijshoudend. 120 p. Rijn. bij aanzienl. partij f 190, 119, 120, 122 p. Stett. f 190, 194, 198, 124 p. Rost. f 204; 120 p. Saal f 193; 118, 119 p. Pruis. f 195, 200, bij gerijf; 120 p. Norder f 195 124 p. Anclammer f 204, 120 p. Rijn bij groote bij partij f 190.

Garst prijsh.: 112, 113, 116 p. Drentsche f 154, 156, 170, 110 p. Nassau Diets f 160.

Haver in een doen, 92 p. dikke f 100, 70 p. o. Voer f 72 75 p. n. dito f 80.

Koolzaad 1 p. vl. hooger, Vriesch. 71 a 72 p. vl. Gron. 72 a 74 p. vl. Elve 74 a 76 p. vl. Westl. 67 p. vl. Zuid-plas 67 p. vl. op 9 vat in Sept. 86 p. vl. in Oct. 84 p. vl.

Lijnzaad in een doen, 107, 108 p. Pot. f 300, 305, 106 p. dito f 290 en 107 p. Zw. f 270.

Raapolie op levering tot de verhoogde prijzen meer verkoopers, per Gw. f 51, Vlieg. f 50 a $\frac{1}{2}$, Oct. f 50 a 49 $\frac{1}{2}$, Nov. f 49 $\frac{1}{2}$, Dec. f 49, Mei f 45.

Lijnolie pr. Gw. f 35 $\frac{1}{2}$, Vlieg. f 34 $\frac{1}{2}$ a $\frac{1}{2}$. Hennep-olie per Gw. 48. Vlieg. f 47.

Raapkoeken f 76 a 82. Lijakoeken f 9 a 11 $\frac{1}{2}$.

EINDHOVEN, den 28 September 1841.

De prijzen der Granen zijn heden alhier geweest:
Rogge . . . . . f 5, 70.
Boekweit. . . . . » 5, 40.
Haver. . . . . » 2, 50.
Het Ned. pond Boter. . . . . » 0, 52.
De 4 » » Roggenbrood. . . . . » 0, 33 Ct.

BUITENLANDSCHE BEURSPRIJZEN

De belgische fondsen waren den 28 September.
De 2 $\frac{1}{2}$ pCt 53. de 5 pCt. 101 $\frac{1}{2}$. de 4 pCt 93. de 3 pCt 71 $\frac{1}{2}$. de 4 pCt. 90 $\frac{1}{2}$. Ardoina 19 $\frac{1}{2}$. Rome de Emp. de 1832. 101 $\frac{1}{2}$.

BINNENLANDSCHE BEURSPRIJZEN.

BEURS VAN AMSTERDAM.
Heden, Maandag 27 September 4 $\frac{1}{2}$ Ure.
W. S. 2 $\frac{1}{2}$ pCt. 51 $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{2}$ a $\frac{1}{2}$. Ditto 5 pCt. 100 $\frac{1}{2}$. Kansdijf f 25 $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{2}$. Sijnd 4 $\frac{1}{2}$ pCt. 92. Handelsm. 154 $\frac{1}{2}$, 153 $\frac{1}{2}$, 154 $\frac{1}{2}$. O. I. 5 pCt 97 $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{2}$. Ardoina 85 p. 19. Oud Russen 105 $\frac{1}{2}$. Ditto 4 pCt. 86 $\frac{1}{2}$. Columb. 14.

Het stuk over **Indie** zal onverwijld worden geplaatst.

Ter Drukkerij van **D. A. A. DE ROOY**, te 's Bosch